

Täysistunto

Keskiviikko 27.11.2019 klo 14.01—20.47

9. Hallituksen esitys eduskunnalle työeläkelainsäädännön ja sairausvakuutuslain muuttamiseksi

Hallituksen esitys HE 64/2019 vp
Valiokunnan mietintö StVM 12/2019 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Matti Vanhanen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 12/2019 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä.

Keskustelu

15.06 **Anu Vehviläinen kesk** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 12/2019 valtiopäivät käsittelee hallituksen esitystä 64/2019 valtiopäivät. Esityksessä ehdotetaan useita toisiinsa liittymättömiä työeläkelainsäädännön muutoksia, jotka täydentävät ja täsmentävät vuoden 2017 alusta voimaan tullutta työeläkeuudistukseen liittyvää lainsäädäntöä. Esityksessä ehdotetut muutokset liittyvät sairausvakuutuslain työtulouudistukseen, viimeisen eläkelaitoksen määräytymiseen, työkyvyttömyyseläkeratkaisun neuvottelumenettelyyn, työeläkevakuuttamisen laiminlyöntiin ja eläkkeeseen oikeuttaviin työansioihin, työeläkelakien mukaiseen takautumisoikeuteen rai-deliikennevastuulain mukaiselta toimijalta, terveydentilatietojen saamiseen eläkeasian käsittelyä varten sekä Eläketurvakeskuksen kustannusosuuksien määräytymiseen. Ehdotetut muutokset ovat pääosin toimeenpanoa selkeyttäviä.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työeläkelakien säännöksiä siitä, miten oikeus eläkkeeseen lasketaan palkattomilta jaksoilta, joiden aikana henkilö on saanut sairaus- tai vanhempainpäivärahaa tai Kansaneläkelaitoksen maksamaa kuntoutusrahaa. Muutosten taustalla on vuoden 2020 alusta voimaan tuleva sairausvakuutuslain työtulouudistus. Sen myötä nykyinen työtulon käsite poistuu ja päivärahaetus perustuu jatkossa hakijan vuosituloon. Voimassa olevan työeläkelainsäädännön mukaan eläke karttuu sen työtulon perusteella, joka on ollut päivärahaetuuden perusteena. Työtulouudistus vaikuttaa tulevan ajan eläkkeen perusteena oleviin tuloihin sekä siihen, miten eläkettä karttuu palkattomilta ajoilta. Esityksen mukaan oikeus eläkkeeseen näiden etuuksien ajalta lasketaan sairausvakuutuslain mukaisen vuositulon perusteella. Oikeus eläkkeeseen edellyttää, että vuosituloon sisältyy vähintään työntekijän eläkelain vakuuttamisvelvollisuuden alarajan verran palkkatuloa tai yrittäjätuloa. Jotta muutos ei lisäisi työeläkemenoja, muutetaan samalla kertoimia, joiden avulla määritetään vuositulon painoarvo eläkkeen laskennassa. Työeläkelakeihin tehtävät muutokset nostavat hieman keskimääräisiä eläkekarttumuia pienimpiä päivära-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 71/2019 vp

hoja saavilla ja laskevat eläkekattumia hieman suurempia päivärahoja saavilla nykyisin mukaan laskettuun eläkekattumaan verrattuna.

Valiokunta pitää hyvänä, että työntekijän eläkelakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka perusteella työntekijälle ei katu eläkettä sellaisissa tilanteissa, joissa työnantaja on järjestelmällisesti laiminlyönyt velvollisuutensa ottaa työntekijälleen eläkevakuutus ja työntekijä on tiennyt laiminlyönnistä ja omalla toiminnallaan mahdollistanut laiminlyönnin. Työntekijä on näissä tilanteissa myös itse välttänyt työntekijän työeläkevakuutusmaksun maksamisen. Säännöksen tavoitteena on torjua harmaata taloutta.

Työntekijän eläkelakeja ehdotetaan muutettavaksi siten, että osakkaalle maksettava työpanokseen perustuva osinko luetaan vuodesta 2021 lähtien eläkkeen perusteena olevaan työansioon. Säännös tuo eläkkeen perusteeksi sellaisen osakeyhtiön ja osuuskunnan osakkeille tai osuuksille jakaman osingon ja ylijäämän, johon sovelletaan tuloverolain säännöksiä. Muun kuin osakkaan työpanokseen perustuva osinko katsotaan jo nykyisinkin työntekijän eläkelakia sovellettaessa sen henkilön eläkkeen perusteena olevaksi työansioiksi, jonka työpanoksesta on kysymys. Vastaava muutos ehdotetaan tehtäväksi myös sairausvakuutuslakiin.

Valiokunta pitää ehdotettua muutosta perusteltuna. Muutoksen jälkeen työpanososinkoa käsiteltäisiin nykyistä yhdenmukaisemmin, koska niitä kohdeltaisiin samalla tavalla verotuksessa sekä työeläkelainsäädännön ja sairausvakuutuslain soveltamisessa. Valiokunta toteaa, että työeläkelakien mukaan vakuutetaan työntekoa ja työstä saatu ansiota. Lähtökohtaisesti kaikki työntöön perusteella maksettavat vastikkeet otetaan eläkkeen perusteena huomioon. Työpanososinko perustuu työntekoon, eli se on työstä maksettavaan vastikkeeseen verrattava suoritus, joka maksetaan osingon muodossa. Valiokunta katsoo, ettei ole perusteita sille, että tietty yksittäinen työntekoon perustuva suoritus jää työeläkevakuuttamisen ulkopuolelle.

Hallituksen esityksen vaikutusarvointien mukaan työpanokseen perustuvien osinkojen katsominen vastikkeeksi työstä ja lukeminen mukaan eläkkeen perusteena olevaan työansioon laajentaa työeläkelakien piiriin kuuluvien suoritusten alaa nykyisestä ja kasvattaa vakuutettavaa palkkasumma.

Valiokunta korostaa, että työntekijän eläkelakeihin ehdotettu säännös työpanososingon lukemisesta eläkkeen perusteena olevaan työansioon koskee vain henkilöitä, jotka kuuluvat kyseisten lakien soveltamisalaan. Yrittäjän eläkelain soveltamisalan piirissä olevalle yrittäjälle maksettu työpanokseen perustuva osinko ei ole jatkossakaan työntekijän eläkelain mukaista ansiota. Yrittäjällä tarkoitetaan YELin mukaan henkilöä, joka tekee ansio-työtä olematta työsuhteessa tai virka- tai muussa julkisoikeudellisessa suhteessa. Työeläkelainsäädännön näkökulmasta henkilö tekee aina työtä joko yrittäjänä tai palkansaajana. Ehdotetuilla muutoksilla ei ole vaikutusta YELin soveltamisalaan kuuluvalla yrittäjälle maksettavan työpanososinkoon.

Valiokunta pitää tarkoituksenmukaisena, että esityksessä ehdotetaan täsmennettäväksi työeläkelakien säännöksiä, jotka koskevat eläkelaitoksen oikeutta saada terveydentilaa koskevia tietoja eläkeasian ratkaisemista varten. Pääsääntönä on kuitenkin jatkossakin, että hakija toimittaa ensisijaisesti itse terveydentilaansa koskevat tiedot. Työeläkelakeihin ehdotetaan myös lisättäväksi säännökset tietojen luovuttamisesta eläkelaitoksen ja raideliikennevastaustulain mukaisen korvausvelvollisen välillä.

Esityksessä ehdotetaan myös täsmennettäväksi työeläkelakien säännöksiä eläkkeen hakemisesta siten, että eläkettä on haettava eläkelaitokselta hakemuksella, jossa on Eläketur-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 71/2019 vp

vakeskuksen vahvistama eläkeasian ratkaisemisen kannalta tarvittava tietosisältö. Valiokunta toteaa, että jos eläkehakemuksissa on tarkoitus ilmoittaa tietoja, joiden voidaan katsoa olevan perustuslakivaliokunnan tarkoittamalla tavalla arkaluonteisia, on perustuslakivaliokunta kiinnittänyt erityistä huomiota siihen, että arkaluonteisten tietojen käsittely on syytä rajata täsmällisillä ja tarkkarajaisilla säännöksillä vain välttämättömään.

Valiokunta ehdottaa, että 1. lakiehdotuksen 101 §:ää, 2. lakiehdotuksen 91 §:ää, 3. lakiehdotuksen 86 §:ää, 4. lakiehdotuksen 103 §:ää ja 5. lakiehdotuksen 106 §:ää muutetaan niin, että hakemuksen tietosisältö rajataan eläkehakemuksen ratkaisemisen kannalta välttämättömiin tietoihin. Valiokunnan mietintö on yksimielinen.

15.13 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveysvaliokunnan puheenjohtaja edustaja Vehviläinen kattavasti esitteli sekä tämän hallituksen esityksen että myöskin valiokunnan kannan koskien näitä työeläkelakien yksityiskohtia.

Arvoisa puhemies! Minulla ei ole suoranaista huomautettavaa itse näihin yksityiskohtiin. Yhdyn myöskin omalta puoleltani noihin valiokunnan kannanmuodostuksiin.

Sen sijaan voin varmaan ilahtuneena todeta sen, että nyt valiokunnalla on mahdollisuus ja aikaa tarttua toiseen kysymykseen, josta on myöskin lakialoite olemassa siellä valiokunnan pöydällä: kymmenen kansanedustajan allekirjoittama lakialoite koskien työeläkeindeksien muuttamista. Tässä suhteessa haluaisin todeta sen seikan, kun käsittelemme työeläkejärjestelmää, eli sitä, mistä edustaja Vehviläinen juuri esitteli valiokunnan kannan, että työeläke on Suomessa — ja se täytyy nyt tunnistaa — ainoa lakisääteinen vanhuuseläke. Meillä usein on harhainen keskustelu, kun me täällä salissa käymme keskustelua, nytkin esimerkiksi kansaneläkkeen ja takuueläkkeen korottamisesta ja nostamisesta. Siihen on paine, se täytyy tehdä, hienoa, se on hallitusohjelmassakin ja myöskin näissä budjettiesityksissä mukana, mutta kansaneläke ja takuueläke eivät ole vanhuuseläkkeitä Suomessa vaan perusturvaa. 80 prosenttia täyttä kansaneläkettä saavista ihmisistä on alle 65-vuotiaita. 98 prosenttia yli 65-vuotiaista suomalaisista saa työeläkettä — se on siis se lakisääteinen vanhuuseläke.

Arvoisa puhemies! Olen iloinen, että valiokunta tulee toivottavasti ottamaan tämän lakialoitteen käsittelyyn, mutta ongelma on siinä se, että eläkkeensaajat, eli yli 65-vuotiaat ihmiset, ovat Suomessa ainoa tulonsaajaryhmä, siis ainoa tulonsaajaryhmä, jonka tulotaso lakisääteisesti laskee suhteessa mediaanituloon ja joka köyhtyy. Tästä kiitos vuonna 95 hyväksytylle taitetulle indeksille. Siinä suhteessa toivon, että valiokunta paneutuu tähän asiaan huolella.

Siinä lakialoitteessa on ehdotus puoliväli-indeksistä, ja sen toteuttamisesta kymmenen vuoden määräajalla. Kymmenen vuoden päästä sen hintavaikutus meidän eläkejärjestelmäämme on 1 miljardi euroa Eläketurvakeskuksen laskelmien mukaan. Niistä me näemme sen, että se itse asiassa ei olennaisesti vaikuta niihin kertymiin, miten eläkerahastot kasvavat. Ne kasvavat keskimäärin 8 miljardia euroa vuodessa, ovat sen tehneet 25 vuotta, eli siinä mielessä kasvu olisi 7 miljardia.

Meillä on voimavaroja auttaa näitä työeläkeläisiä, lopettaa tämä kierre, missä he ovat, eli se, että heidän tulotasonsa lakisääteisesti laskee. Toivon, että sosiaali- ja terveysvaliokunta pääsee nyt paneutumaan tähän kulmaan työeläkejärjestelmässämme.

15.16 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Itse esitys on laajasti kannatettu, niin kuin valiokunnan puheenjohtaja esitteli sen tuossa edellä. Mutta kun edustaja Kilju-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 71/2019 vp

nen laajensi tätä kaiken kaikkiaan nyt koskemaan työeläkettä saavia eläkeläisiä, niin tietysti ei voi olla palaamatta siihen vapun puheeseen, jossa nykyinen pääministeri Rinne lupasi ihan jokaiselle suomalaiselle, alle 1 400 euroa eläkettä saavalle 100 euroa puhtaana käteen. Ja aika moni eläkeläinen muuten uskoi tämän lupauksen ja meni vielä äänestämään sosiaalidemokraatteja ja takaamaan sen, että Rinteestä tuli pääministeri. Mutta kuinkas sitten kävikään? Rinteen hallitus on antamassa eläkeläisille kymppejä, jos sitäkään.

Kokoomus kannattaa takuueläkkeen korotuksen jatkamista, niin kuin teimme viime kaudellakin keskustan kanssa hallituksessa, useamman kerran korotimme takuueläkettä. Ja on oikein, että sitä korotetaan myös tällä hallituskaudella. Ja kansaneläkkeeseen tehdään nyt pieni 34 euron korotus. Mutta ne ovat toki, puhemies, kaukana siitä Rinteen lupaamasta 100 eurosta.

Meillä on sitten näiden eläkkeiden, isompaa eläkettä saavia, eli näitä 1 000:n ja 1 400 euron eläkettä saavia, Suomessa kaiken kaikkiaan noin 400 000. Ja heistä osa saa vielä häntiä tästä korotuksesta, mutta ne ovat enää euroja, eivät kymmeniä, eivätkä lähelläkään sataa euroa. Ja sitten tulemme tähän ryhmään, joka on 1 300—1 400 euroa eläkettä saavat, joille Rinne siis lupasi myös tuon 100 euroa rahaa. He eivät, arvoisa puhemies, saa tuosta luvatusista vappusatasista, ei euron euroa, ei sentin senttiä, ja näitä petettyjä eläkeläisiä on 90 000, liki 90 000. Ja ymmärrän heidän pettymyksensä tähän tilanteeseen.

Ja nyt sitten pääministeri Rinne on vielä esittänyt, että voisi leikata muiden eläkkeensaajien eläkkeitä korjatakseksi tätä hänen, tai täyttääkseen tätä hänen vappulupaustaan, että työeläkejärjestelmän sisältä irrotettaisiin jopa 300 miljoonaa. Ei siellä ole sellaista rahaa, sen ovat todenneet monet asiantuntijat. Ei itse asiassa yhtään asiantuntijaa ole löytynyt, joka olisi tullut sanomaan, että kyllä sieltä voidaan tällainen raha irrottaa pääministeri Rinteen vaalilupauksen rahoittamiseen. Ei muuten ole, ja jos se sieltä irrotetaan, niin se tarkoittaa meidän lapsillemme ja tällä hetkellä työssä oleville huonompia eläkkeitä ja he joutuvat maksajiksi. Toivon siis jatkossa [Puhemies koputtaa] vastuullisuutta näissä vaalipuheissakin.

Puhemies Matti Vanhanen: Edellisessä puheenvuorossa sentään puhuttiin aluksi tästä nyt käsitellyssä olevasta asiasta. Äskeisessä [Timo Heinonen: Minäkin aloitin!] ei puhuttu lainkaan. Olen pitkämielinen, ymmärrän tarpeen keskustella laajemmin eläkepolitiikasta, mutta hillitkää itseänne.

15.20 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Kuten totesin, edustaja Vehviläisen esittämä asia koskien työeläkejärjestelmän detajiuudistuksia on hyvä, ja kannatan sitä vahvasti.

Mutta edustaja Heinosen puheenvuoro oli kiintoisa, ja olen todella ilahtunut, että edustaja Heinonen on ottanut vakavasti tämän vappusatasasian, kutsutte sitä vappusataseksi. Kysymys oli siis 100 euron korotuksista alle 1 400 euron eläkkeisiin. Hienoa, että te kannatatte sitä, olette sen takana vakavasti. Ja hienoa, että te myöskin ymmärrätte sen ongelman, mikä tässä on, että kansaneläkkeen ja takuueläkkeen korotuksilla ei koskaan saavuteta sitä 100 euron tavoitetta. [Timo Heinonen: Se luvattiin!] Teidän kannattaa nyt lukea huolella hallitusohjelmaa.

Hallitusohjelmassa on myöskin kirjaus, että pienimpiin työeläkkeisiin käydään keskustelu kolmikannassa, että työeläkejärjestelmästä, eli eläkejärjestelmästä — siitä, mistä me juuri nyt puhumme, mistä nämäkin rahat maksetaan, mitä valiokunnan puheenjohtaja äs-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 71/2019 vp

ken esitteli — siitä järjestelmästä joudutaan ottamaan, ja pitääkin ottaa, rahaa näihin pienimpiin eläkkeisiin. Pitääkin ottaa automaattisesti. Ne rahat on kerätty Suomen lakien mukaan, tietysti vuodesta 95 asti, erittäin kiihtyvästi eläkkeisiin. Ne ovat eläkevarantoa, ne ovat ne rahat, joita käytetään eläkkeisiin. Miksi me säilömmme tällaisen kultamunan jonkin ulkomaille? Valtaosa rahoista, 211 miljardia, on siirretty ulkomaille — käytännössä lähes 80 prosenttia, 75 prosenttia, siirretty ulkomaille. Kuivatetaan Suomen kansantalous näihin rahastoihin, kun me voisimme hieman ottaa niistä eläkkeisiin.

Te sanoitte, että 300 miljoonaa — mikä tässä Rinteen viimeisimmässä esityksessä on muka hintalappu sille, että ne naiset, jotka eivät pystyneet hyötymään perhevapaista ennen 2005 vuotta, että sitä voitaisi hieman subventoida — te sanoitte, että tätä rahaa ei ole olemassa. Pelkät asiakashyvitykset eläkeyhtiöistä — jotka Finanssivalvonnan mukaan itse asiassa, ei nyt laitonta toimintaa, mutta eivät vastaa sitä tarkoitusta, mikä eläkerahoilla on — ovat 200-300 miljoonaa euroa joka vuosi. Te sanoitte, että ei ole euron euroa rahaa siellä. 1,4 miljardia euroa käytetään parhaillaan joka vuosi sijoitusrahastoihin, kun tämä voitaisi käyttää suoraan indeksirahastoon, ei tarvitse sijoitusneuvontaa ollenkaan. Tuhlataan eläkerahoja 1,4 miljardia. Hallintokulut meidän eläkejärjestelmässä ovat 500 miljoonaa euroa tarpeetonta. Maailmassa ei ole kuin yksi ainoa maa, jossa on useita lakisääteistä tehtävää hoitavia työeläkerahastoja. Tämä on tuhlaava järjestelmä, enkä puhu johdon palkkioista tässä yhteydessä ollenkaan, senkin te tiedätte. Järjestelmä on tuhlaava, ja siinä on valtavat voimavarat, jossa eläkkeensaajien rahoja eli eläkerahoja käytetään hukkaan. Puhumattakaan se olennaisin seikka: nämä rahastot ovat kasvaneet 36 miljardista eurosta vuonna 95 tämän vuoden 211 miljardiin euroon. Ne jatkavat räjähdysmäistä kasvuaan, kuivatamme kansantalouden ulkomaille. Parasta, halvinta ja elvyttävää politiikkaa, edustaja Heinonen, on eläkkeiden nosto. Kiitos, että te kannatatte sitä.

15.23 Arja Juvonen ps: Arvoisa herra puhemies! Sosiaali- ja terveysvaliokunnan puheenjohtaja Vehviläinen esitteli hyvin tämän meidän valiokuntamme mietinnön. Tässä esityksessähän ehdotetaan muutettavaksi työntekijän eläkelakia, yrittäjän eläkelakia, maatalousyrittäjän eläkelakia, merimieseläkelakia, julkisten alojen eläkelakia, Eläketurvakeskuksesta annettua lakia, työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnasta annettua lakia ja sairausvakuutuslakia. Muun muassa työeläkelakeihin ehdotetaan tehtäväksi vuoden 2017 eläkeuudistukseen liittyviä teknisiä tms. täsmennyksiä. Täällä aloitettiin hyvä keskustelu ylipäänsä eläkkeistä ja pieneläkeläisten asemasta, ja kyllä perussuomalaiset myös muistuttavat tästä Rinteen vappusatasesta. [Kimmo Kiljunen: Hienoa!] Me toivomme todellakin, että te käynnistätte tämän teidän hallituskirjauksenne mukaisen työn pieniin työeläkkeisiin puuttumisesta ja katsomisesta — nythän te ette anna mitään alle 1 400 euron eläkkeille — ja että nämä korotukset, mitä kansaneläkkeeseen ja takuueläkkeeseen tulee, koskettavat 1 200—1 300 euron eläkkeitä.

Mutta tähän edustaja Kiljunen kertomaan lakialoitteeseen — olette tehnyt eläkkeisiin liittyvän lakialoitteen, ja jos oikein kuulin, 10 allekirjoitusta [Kimmo Kiljunen: Kyllä!] siinä on. On hieno asia, että kansanedustajat tekevät täällä lakialoitteita. Toivoitte, että se otetaan sosiaali- ja terveysvaliokuntaan. Olisi toivottavaa ja hieno asia, jos lakialoitteeseen saisi aina sen yli 100 kansanedustajan allekirjoitusta, koska silloin lakialoite lähtee ministeriön lausunnon ja ministeriö antaa myös siihen kantansa. Eli näitä vähemmän allekirjoitettuja lakialoitteita harvemmin sellaisinaan siellä valiokunnassa käsitellään — tai toki niitä voi sitten tuoda ja vaikkapa äänestyksen kautta yrittää saada sinne. Minun mielestäni

Pöytäkirjan asiakohta PTK 71/2019 vp

lakialoitteet tulisi käsitellä. Nythän meillä on tilanne, että esimerkiksi kansalaisaloitteet pääsevät pääsääntöisesti aina valiokuntien käsittelyyn, ja taitavat päästäkin kaikki, mutta kansanedustajan lakialoite ei välttämättä saa sitä käsittelyä ennen kuin siinä on se yli 100 kansanedustajan allekirjoitus. Toki se on iso työ saada, ja saada enemmistö aloitteen kannalle, mutta silloin, kun on aihe hyvä, yleensä kansanedustajat myös sen täällä allekirjoittavat, tai kuka sitten mistäkin tahdosta.

Mutta eläkeläisten asia on meille kaikille yhteinen, ja on tärkeää, että me katsomme puolueesta riippumatta pieneläkeläisten etua. Erityisesti haluan nostaa esiin kyllä ne pienituloiset, pientä työeläkettä saavat naiset, ikääntyneet ihmiset, ja sen tilanteen, mikä siellä kodissa on, jos esimerkiksi puoliso kuolee ja tulee tilanne, että ykskaks onkin leski tai että puoliso joutuu vaikkapa hoivakotiin hoidettavaksi, jolloin hän ei ole enää siellä kotona arjen toimeentuloa avustamassa vaan että kaikki hänen eläkkeensä menee omaan hoivamaksuun. Silloin pienituloinen eläkeläisnainen on todella isossa pulassa.

15.26 Anu Vehviläinen kesk: Arvoisa puheenjohtaja! Esittelin tuon mietinnön äsken erittäin tarkasti myös sen takia, että silloin, kun tämä asia oli lähetekeskustelussa, täällä ministeri Pekonen sai moitteita siitä, että hän ei ollut esittelemässä tätä asiaa ja käytiin vähän — voisinko sanoa — pikkuisen ehkä sekavahkokin keskustelu, että mistä tässä asiassa on kysymys. Niin sanon sen, että siksi niin perusteellisesti äsken sen tein.

Mutta sitten menen kahteen kohtaan vielä, jos puhemies sallii. Ensinnäkin totean, että täällä on tänä syksynä todellakin sosiaali- ja terveysvaliokunta käsitellyt tämän takuu- ja kansaneläkkeiden nostamisen ja se koskettaa eläkkeitä sinne aina 1 300 euroon asti.

Kuten hyvin eläkeasioista perillä oleva edustaja Kiljunen toi esille, meillä todellakin on kaksi erillistä järjestelmää tai oikeastaan kolme: kansaneläkejärjestelmä, takuueläkejärjestelmä ja työeläkkeet. Ja kysymys on se, että miten me pystyisimme katsomaan myös niitä pienimpiä työeläkkeitä. Koska me hyvin ymmärrämme sen, että myös ne ovat pieniä. On niin kohtuuttomia maksuja myös, palveluitten osalta varsinkin, jos on paljon sairastava. Sen takia ainakin henkilökohtaisesti ja me keskustassa ymmärrämme tämän keskustelun myös näitten pienten työeläkkeitten osalta.

Haluan myös todeta sen, että hallitusohjelmaan on tehty kyllä hyvin selkeä kirjaus, ja jos sopii, niin siteeraan sitä nopeasti tässä. Eli siellä lukee näin: ”Käynnistetään kolmikantainen selvitys siitä, miten työeläkejärjestelmän sisällä voitaisiin parantaa pienimmillä työeläkkeillä olevien asemaa. Osana tätä selvitystä selvitetään keinoja, joiden avulla voitaisiin nostaa alle 1 400 euron työeläkkeitä nettomääräisesti 100 eurolla työeläkemaksuja nostamatta.” Nyt haluan keskustan kantana tuoda esille, että minusta olisi hyvä, kun tässä on käyty myös julkisesti aika ristiriitaista keskustelua tästä tematiikasta, että tämä selvitys tehtäisiin aika tavalla nopeasti, jotta me tietäisimme, onko tämä mahdollista vai eikö tämä ole mahdollista.

Sitten haluan todeta myös sen, että totta kai hallituksella itsellään on myös keinoja, joilla voidaan näitten pieneläkeläisten, työeläkeläistenkin tilannetta helpottaa. Otan tässä jälleen esille tämän asiakasmaksulain, joka on monenkin hallituksen osalta jäänyt antamatta. Se olisi minusta semmoinen konkreettinen teko, joka pitäisi tänne äkkiä saada ja jolla koh- tuullistettaisiin näitä asiakasmaksuja. Muutakin voidaan tehdä, mutta sen otan tässä esi- merkkinä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 71/2019 vp

15.28 Vilhelm Junnila ps: Arvoisa herra puhemies! Arvostamani edustaja Kiljunen tuntee eläkejärjestelmän todella hyvin ja välillä on hyvinkin syvällisesti perehtynyt siihen. Hän saattaa olla jopa puolueensa johtavia eläkeasiantuntijoita. [Kimmo Kiljunen: Kaksi kirjaa olen kirjoittanut asiasta!] Siinä mielessä edustaja Heinosenkin on välillä ehkä syytä kuunnella edustaja Kiljusta.

Esimerkiksi äsken edustaja Kiljunen totesi tästä vappusatasesta, että sitä ei ole mahdollistakaan toteuttaa, että sitä ei olekaan tulossa. Ihmettelen siinä mielessä, että kun katsotaan tätä teidän sosiaalidemokraattista korporatiivista puolueapparaattia, niin se vaaleissa lupasi, että vappusatanen tulee, ja ihmiset uskoivat tähän. Minä uskon Kimmo Kiljuseen, kun hän tuossa totesi, että sitä ei nyt olekaan tulossa. Haluaisin tähän selvityksen, että mistä se sitten kiikastaa: Miksi tätä vappusatasta ei anneta, miksi ihmisten luottamus tältä osin petetään? Haluaisin tästä semmoisen pitkällisen selvityksen ja uskon edustaja Kiljusen ammattitaitoon tässä asiassa. [Kimmo Kiljunen: Kiitokset!] Hän varmasti pystyy kyllä kuvaamaan omalta kantiltaan tämän. Miksi sosiaalidemokraattinen puolue ei tätä asiaa aja? Onko eläkeläiset unohdettu? Onko ne ihmiset unohdettu, jotka luottivat teihin hyvin vahvasti viime eduskuntavaaleissa? Tämä vappusatanen oli kuitenkin aivan keskeinen osa teidän vaaliohjelmanne. Nyt sitä ei ole tulossa, kuten edustaja Kiljunen sanoi.

Puhemies Matti Vanhanen: Kun keskustelu menee koko ajan ohi tämän käsittelyssä olevan asian, niin toivon, että selvitykset eivät ole pitkällisiä.

15.30 Timo Heinonen kok: Arvoisa puhemies! Pidän tätä puheenjohtaja Vehviläisen esittelyä hyvänä, mutta kun tässä nyt on keskusteltu hivenen laajemminkin nimenomaan näistä pienistä työeläkkeistä ja niissä olevista ongelmista, niin olen vakuuttunut siitä, että edustaja Kiljunen olisi ne jo hoitanut. Tuntuu, että edustaja Kiljunen on väärässä puolueessa, kun hänen puolueensa ei näytä näitä korotuksia kannattavan, niin kuin viime kaudella näimme. Kun tuo taitettu indeksi oli käsittelyssä eduskunnassa, niin eivät sosiaalidemokraatit sitä silloin kannattaneet. Mutta minä olen vakuuttunut siitä, että jos edustaja Kiljunen saisi päättää, niin meillä olisi nämä pienet työeläkkeet parempia.

Me olemme myös huolissamme siitä, että meillä on hyvin pienellä toimeentulevia eläkeläisiä, ja nimenomaan nämä työeläkkeet naisten kohdalla, niissä vaiheissa, kun meillä oli naisia, jotka eivät sen aikaisessa järjestelmässä vanhempainvapaalla eläkettä kerryttäneet, ovat nyt poikkeuksellisen heikossa tilanteessa.

Järjestelmän sisältä on kyllä vaikea sitä rahaa ottaa, ja vaikka edustaja Kiljunen toi esille, että hallitus sen sieltä vähän niin kuin vaikka mahtikäskyllä tulee ottamaan, niin kyllä tästä tämän järjestelmän asiantuntijat ovat ilmaisseet huolensa, että silloin avattaisiin se järjestelmä myös tulevien Rinteen tyyppisten lupausten rahoittamiseen, ja silloin maksajana olisivat kyllä tämän päivän nuoret ja tämän päivän työntekijät. Ja kun meidän eläkejärjestelmämme on kuitenkin perustunut sukupolvien väliseen luottamukseen ja tasa-arvoon ja siihen, että se, mikä on tienattu eläkkeelle, niin se myös myöhemmin saadaan, niin tämä vaarantuisi.

Vasemmistoliiton entinen puheenjohtaja, Työeläkevakuuttajien Suvi-Anne Siimes on muun muassa todennut, että ei tämä Rinteen mallilla tule onnistumaan. Sen takia itse kyllä olisin mieluummin nähnyt, kun olen ymmärtänyt, että Rinne on tämän ehkä Saksan sosiaalidemokraateilta yrittänyt kopioida, että hän olisi sitten ollut uskollinen sille [Vilhelm Junnilan välihuuto] Saksan sosiaalidemokraattien mallille. Saksan hallituksessahan sosiaa-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 71/2019 vp

lidemokraatit lähtivät siitä, että pitkän työuran tehneille pienipalkkaisille naisille pitää pysyä tarjoamaan korkeampi eläke kuin niille, jotka eivät ole olleet töissä. Mutta Saksassa, edustaja Kiljunen, sosiaalidemokraatit tekivät tämän niin, että rahoitus otettiin suoraan valtion varoista, ei siis eläkejärjestelmän sisältä tai sieltä perittävistä maksuista. Ja kun Rinne on nyt sanonut, että rahaa on, niin nyt on tietysti kysymys, että onko näille pienintä työeläkettä saaville naisille ja miehille sitä rahaa olemassa ja tuleeeko tätä esitystä eduskuntaan. Ja yksi, kun tässä näitä esimerkkejä on nostettu myös aiemmin esille, [Puhemies koputtaa] on esimerkiksi tämä kotitalousvähennyksen leikkaus, joka tulee vaikeuttamaan entisestään meidän eläkeläisten tilannetta.

15.34 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Edustaja Vehviläinen valitettavasti poistui tästä, nimittäin edustaja Juvosen huomio siitä, että 100 allekirjoitusta lakialoitteessa johtaa valiokunnassa asian käsittelyyn, on tietysti faktuaalisesti totta, mutta valiokunnan puheenjohtaja oli tässä paikalla, niin myöskin hänen aloitteestaan lakialoite voidaan ottaa käsittelyyn, jos se halutaan, vaikka siinä on vähemmän allekirjoituksia kuin se 100. Valitettavasti hän ei ole nyt tässä paikalla reagoimassa.

Minun täytyy ihailla edustajien Junnila ja Heinonen retorista kyvykkyyttä. Harvinaisen lahjakkaita kansanedustajia — puhemieskin on varmasti huomannut heidän taitavuutensa. Erityisen taidokasta retorista valmiutta osoittaa se, että ylistämällä alistetaan. Edustaja Junnila oli taidokas tässä asiassa. Ihailen sitä. Minä sanoin, että se teidän kutsumanne vappusatanen on mahdotonta toteuttaa, [Vilhelm Junnila: Te sanoitte!] mutta te ette kuunnellut, mitä minä sanoin perään. Se on mahdotonta toteuttaa kansaneläkettä ja takuueläkettä korottamalla, [Timo Heinonen: Miksei Saksan mallilla?] ja sen takia juuri hallitusohjelmassa on myöskin se kohta, minkä edustaja Vehviläinen täällä siteerasi, että eläkejärjestelmästä tietenkin otetaan se raha, joka tarvitaan näihin pienimpiin työeläkkeisiin. [Vilhelm Junnila: Milloin?] — Sehän neuvotellaan kolmikannassa ja ne käynnistetään ne neuvottelut. — Edustaja Heinonen kuitenkin kommentoi tätä sanomalla, että tähän on ryöstö, että nyt ruvetaan ryöstämään toisilta eläkkeensaajilta toisille eläkkeensaajille. [Timo Heinonen: Onko se oikein?] Eli työeläkerahastoista otetaan rahaa, eli työeläkeläisiltä ryöstetään kansaneläkkeisiin, näihin pienimpiin eläkkeisiin. Arvoisa edustaja Heinonen, kysymys on siis 1 000—1 400 euroa saavista eläkkeensaajista. Joka ikinen 1 000—1 400 euroa saava eläkeläinen on työeläkeläinen. Ei kukaan ryöstä keneltäkään. [Timo Heinonen: Toisilta työeläkeläisiltä!] Siinä vain oikaistaan sitä, että nyt hitunen työeläkevarojen kasvusta otetaan tähän tarkoitukseen.

Te totesitte myöskin selvästi, että järjestelmän asiantuntijat selkeästi ilmaisevat, että rahaa ei ole. Ei olekaan siitä lähtökohdasta, että he pyrkivät maksimoimaan eläkerahastojen koon. Suomen rahastojen koonhan piti alun pitäen, kun se perustettiin, olla kahden vuoden eläkemenojen verran. Se on noin 60 miljardia euroa. Se oli Teivo Pentikäisen suunnitelma alun pitäen, kun eläkejärjestelmä luotiin 60-luvulla, ja sitten 90-luvulla vielä vahvistettiin tämä. Teivo Pentikäinen suhtautui kriittisesti taitetun indeksin ottamiseen, hän oli palkkaindeksin kannalla — se henkilö, joka on koko järjestelmän perustanut. Ja tässä suhteessa 60 miljardia on riittävä. Meillä on yllirahastoiva järjestelmä, ja eläkeyhtiöt kasvattavat itse-tarkoituksellisesti näitä rahoja ylitse sen. 65 prosenttia niistä eläkerahastojen varoista, 211 miljardista eurosta, on nykyisten eläkkeensaajien tai juuri eläkkeelle siirtyvien varoja Telan laskelmien mukaan, eli te ette voi sanoa — kun puhutaan sukupolvien välisistä sopimuksista, [Puhemies koputtaa] se perustuu siihen, että me maksamme työeläkemaksua ja

Pöytäkirjan asiakohta PTK 71/2019 vp

me saamme aikanaan ansiosidonnaisen eläke-etuuden, jonka tason ei pitäisi laskea. Edustaja Heinonen, tämä on se peruslähtökohta. Sosiaalidemokraattinen puolue on ainoa oikea puolue, koska meillä on selkein eläkepoliittinen köyhyysohjelma. [Vilhelm Junnila: Lupaus! — Perussuomalaisten ryhmästä: Onneksi ei ole ainoa lupaus!]

15.37 Johannes Koskinen sd: Herra puhemies! Selvää historiattomuutta tässä keskustelussa on ollut jo kuukausien ajan. Edustaja Kiljunen viittasi Teivo Pentikäiseen. Kun Suomen työeläkejärjestelmä käynnistettiin, sitä sosiaalidemokraattien ajamaa ideaa oli muuten kokoomus hyväksymässä, ja siihen saatiin sitten ikään kuin työntekijä- ja työnantaja-puoli yhdessä käynnistämään se. Vuosikymmeniä myöhemmin kuin useimmissa verrokki-maissa, Pohjoismaissa ansioeläkkeiden karttuma käynnistyi. Siinä alkutilanteessa tehtiin valtavasti, kymmeniä kertoja, isompi siirtymä sellaisille tuleville eläkkeensaajille, jotka eivät olleet ehtineet kartuttaa eläketurvaansa, kuin tämä, mitä nyt esitetään, pientä paikkausta, korjausta näihin alle 1 400 euron eläkkeisiin. Silloin nämä jo varttuneessa iässä olleet henkilöt, jotka pääsivät uuden eläkejärjestelmän piiriin, saivat eläkettä täytettyään 65 vuoden ikärajan, kun tavoitetaso kaikille oli sitten myöhemmin, että kun eläkettä ehtii karttua 60 prosentin verran, he olisivat saaneet ehkä vain 10—15 prosentin eläkkeen. Sinne maksettiin tuntuvaa tukea, maksettiin ehkäpä jopa 10—15 prosenttia enemmän eläkettä kuin mitä he ehtivät sen voimaantulovuoden jälkeen kartuttaa.

Elikkä kun tässä nyt eläkejärjestelmän puoleltakin tulee näitä puheenvuoroja, niin unohdetaan kokonaan tämän ikään kuin perusta, että alun alkaen lähdettiin siitä, että jos on tällaisia aukkoja eläketurvassa, niitä pitää pystyä myös eläkejärjestelmän sisältä karttuvasta eläkerahastosta paikkaamaan. Tämän linjan mukaista on se, mitä nyt hallitus tavoittelee, ja toivottavasti sen valmistelu saadaan pikaisesti liikkeelle ja myös sellainen ratkaisu, joka sopii tähän suomalaisen ansioeläkejärjestelmän ansiokkaaseen historiaan.

15.39 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Pieniä eläkkeitä ja myös pienimpiä työeläkkeitä pitää voida korottaa. Kyllä siitä on ihan yhteinen näkemys, että ne ovat pieniä. Ja kun takuueläkettä on korotettu useita kertoja, niin meillä on syntymässä tämä tilanne, mikä Saksassakin oli, ja siellä nyt ratkaisu on se, että ei oteta muilta eläkkeensaajilta eli ei sieltä rahaston sisältä, vaan Saksassa sosiaalidemokraatit tekivät tämän korjauksen pienipalkkaisille, pitkän työuran tehneille naisille, että he saisivat ansaitsemansa hieman paremman eläkkeen, mutta, edustaja Kiljunen, he tekivät sen valtion kassasta, valtion budjetista ja päättivät, että he ansaitsevat sen. Tähän pääministeri Rinteellä ja Rinteen hallituksella on täysi valta. Sen he voivat tehdä, mutta nyt on kyllä vähän edelleen eläkeläisten sumuttamista se, että annetaan täällä ymmärtää, että he ovat saamassa, kun tiukasti ne, jotka näitä eläkerahastoja hallitsevat, ovat ilmaisseet, että he eivät tule sitä hyväksymään sen takia, että se leikkaisi toisten työeläkkeitä toisten työeläkkeiden turvaksi. Sen takia kysyn teiltä, edustaja Kiljunen: Miksi Suomen sosiaalidemokraatit vastustavat tätä Saksassa käytettyä mallia, jossa valtion budjettiin hallituksen päätöksellä osoitettiin tuo määräraha ja saatiin muuten yhdellä kertaa korjattua ne pienimmät naisten työeläkkeet sille tasolle, mitä täällä nyt yhdessä olemme esillä pitäneet? Miksi tämä hallitus ei käytä sitä keinoa, mikä on hallituksen keinovalikoimassa, vaikka huomenna tehdä täydentävänä esityksenä jo ensi vuoden budjettiin?

Pöytäkirjan asiakohta PTK 71/2019 vp

15.41 Mari Rantanen ps: Arvoisa puhemies! Täällä aina sali innostuu tästä eläkeläis-asiasta puhumaan milloin miltäkin kulmalta. Mutta tässä jotenkin tuntuu, että kovasti puhutaan, mutta tässä kokonaisuudessa unohtuu se asia, että se on ihan sama — tai ei se nyt sama ole — minkä verran korotetaan, kun se korotus tuntuu olevan vaikeaa. Minkä takia hallitus ei sitten, jos te haluatte todella eläkeläisten asemaan puuttua, alenna asiakasmaksuja, alenna verotusta ja alenna elämisen kustannuksia? Ne ovat sellaisia asioita, joita hallitus voi tehdä. Ei tarvitse odotella mitään kolmikantaa, jos te haluatte todella siis eläkeläisten asemaa parantaa. [Perussuomalaisten ryhmästä: Paljon on keinoja kyllä!]

15.41 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Tähän viimeiseen voisi huomauttaa tällä tavalla, että sehän tarkoittaisi samaa kuin pitäisi pidättäytyä palkankorotuksista, kun vain luotetaan siihen, että sitten asiakasmaksuja, palvelumaksuja ja verotusta lievennetään. Osin kyllä tehdäänkin, tulopoliittisissa sopimuksissa on verohelpotuksia, eikä nosteta palkkoja. Mutta tähän se toinen tie on. Kyllä, totta kai elinkustannuksiin jos voidaan vaikuttaa, se vaikuttaa ihmisten toimeentuloon. Mutta nyt me puhumme, arvoisa puhemies, emmekö puhu työeläkkeistä, työeläkejärjestelmästä. Tämä on tämä teema, jolloin me puhumme eläketurvasta.

Edustaja Heinonen, miksi SDP ei käytä Saksan mallia, käytä valtion budjettirahoitusta näihin eläkkeisiin, vaan haluaa ottaa eläkejärjestelmästä? Arvatkaa, edustaja Heinonen, miksi. Siksi, että Suomessa on kerätty lähes jo 50 vuotta eläkerahastoihin varoja, vuodesta 95 alkaen kiihtyvästi. Meillä on valtavat rahastot, jotka ovat käytännössä olleet koskemattomia vuoteen 2015 asti. Siellä ei edes korkotuottoja käytetty eläkkeisiin, koska työeläkemaksut olivat suuremmat kuin maksetut eläkkeet. Sen jälkeen muutamia satoja miljoonia on käytetty. Kasvu on tuhansia miljoonia, 8 miljardia euroa joka vuosi. Siellä on kasvatettu eläkerahastoja sitä varten, että niitä rahoja käytetään joskus eläkkeisiin. Se raha on olemassa. Miksi Saksassa ei käytetty eläkerahastoja? Edustaja Heinonen, Saksassa ei ole olemassa eläkerahastoja. Ei Ranskassa ole olemassa eläkerahastoja. Täällä puhutaan siitä, että me syömme tulevien sukupolvien eläkkeet, jos me käytämme korkoja, tuottoja suomalaisten eläkerahastoista. Emme siis pura niitä — vaikka ne pitikin purkaa, kun suuret ikäluokat siirtyvät eläkkeelle, taitetun indeksin tavoitteena oli, että sitten niitä puretaan. Niitä ei pureta, niiden korkoja käytetään. Mutta puhutaan nyt sitten, että lähdetään syömään niitä tulevia eläkkeitä. Saksassa ja Ranskassa on täsmälleen nolla euroa eläkerahastoissa, siis julkisissa eläkerahastoissa. Ei ole euron euroa. Eivät he voi tehdä korotuksia sieltä, kun ei voi ottaa siitä eläkejärjestelmästä, sitä ei ole olemassa. Meillä se on olemassa, ja Rinteen hallitus on aivan oikein käynnistämässä neuvottelut siitä, pienimpiin työeläkkeisiin ensin ja siellä on isossa päässä se taitetun indeksin purkaminen. Tämä indeksijärjestelmä täytyy korjata. Me emme voi lakisäätéisesti köyhdyttää eläkeläisiä. [Timo Heinonen: Koska se puretaan? Koska puretaan?] — Te tullette siihen mukaan, edustaja Heinonen. Lähdetään tekemään yhdessä sitä. [Jussi Halla-aho: Olisivatpa demarit hallituksessa!]

15.44 Arja Juvonen ps: Arvoisa herra puhemies! Jos puhemies sallii, niin olisin halunnut sosiaali- ja terveysvaliokunnan puheenjohtaja Vehviläisen puheenvuoroa hieman tässä kompata.

Hän nosti puheenvuorossaan esille asiakasmaksukaton ja asiakasmaksut ylipäänsä. Kun valiokunnassa käsiteltiin näitä pieniä eläkkeitä, niin myös silloin meille asiantuntijoiden toimesta tuotiin huolia ja ajatuksia siitä, että todellakin asiakasmaksukatoissa on paljon

Pöytäkirjan asiakohta PTK 71/2019 vp

tehtävää. On toivottavaa, että hallitus kiirehtii asiakasmaksukaton uudistuksen kanssa mahdollisesti eteenpäin. Se järjestelmähän on todella sekava. Esimerkiksi ikäihmiselle on kolme erilaista asiakasmaksukattoa — on hoivasta, on lääkkeistä ja on matkakuluista. Se on noin 1 500 euroa, vähän päälle, kaiken kaikkiaan se kolme.

Kun esimerkiksi ikäihmiselle tulee tämä asiakasmaksukatto täyteen, niin hän ei välttämättä sitä edes itse tiedä. Eli ihmisen pitäisi itse olla kartalla ja kärryillä siitä, millainen hänen asiakasmaksukattotilanteensa on. Olisikin syytä todella panostaa tähän asiaan ja miettiä, millä tavalla me voimme sitä helpottaa, koska kyllä tämä yhteiskunta on muuttunut erittäin voimakkaasti digiyhteiskunnaksi. Kaikki tapahtuu sähköisesti, ja kaikkea pitäisi pystyä seuraamaan, mutta ikäihmiselle nämä asiat eivät ole helppoja. Joskaan kyllä asiakasmaksukattoa ei pysty ymmärtääkseni digitaalisesti, sähköisesti, edes seuraamaan, vaan on itse muistettava sanoa palveluihin mennessään, että hei, minulla on nyt asiakasmaksukatto täynnä.

Elikkä tämä on erittäin tärkeä asia niin kuin myös nämä asiakasmaksut tulevaisuudessa. Ja jos puhemies sallii, niin eläkkeisiin liittyy myös se, että on tulossa sote-uudistus, ja se, millä tavalla pieneläkeläinen pärjää sote-uudistuksen maailmassa ja pystyy ne asiakasmaksut maksamaan. Pidetään huoli siitä, että tulevaisuuden sote-uudistuksessa — mistä toivomme esityksiä kovasti, että hallitus kerrotte, mitä olette tuomassa, ja haluaisimme olla siinä parlamentaarisessa työryhmässä mukana, elikkä terveisiä pääministeri Rinteelle: toivomme pääsevämme siihen — asiakasmaksut eivät nouse. Se olisi kohtuutonta, eikä sillä saa tehdä säästöjä tulevaisuuden yhteiskunnassa.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 64/2019 vp sisältyvien 1.—12. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.